

Egon malo razumevanja za tovarniški tekoči trak. Njegovo mišljenje o tem delu je na kratko predstavljeno na strani 43: »Ni me morila groza nad stroji, ki sestavljajo večino ljudi. Kar sem jih poznal, moških in žensk, ki so delali v železarni, ali kjerkoli drugje, saj ni razlike, je grozo zbuvalo nekaj drugega. Mirno, tiho zadovoljstvo. Z vsem«.

Čeprav je vrsta Egonovih akcij in reakcij, misli in občutij prežeta z ironijo, pa se vendar ob njej in za njo vrsté tudi tesnobješe eksistencialne dileme. Z njimi v zvezi je tudi konec romana, pri katerem kar ne moremo prezreti, da se Egon znajde v smetnjaku (prim. Beckettovo dramo *Konec igre*). Egonovo življenjsko filozofijo bi se dalo opisati kot mešanico nihilizma in vitalizma. Na strani 76 jo Egon izpoveduje takole: »Vera je

bila takrat (op. v srednjem veku) še močna. Tista stoletja so verovali v boga, kasneje v razum, nazadnje v spreminjanje sveta. Raj na zemlji. Partija. Sedaj je vera crknila. Če imaš vsaj kanček pamei, ne moreš verjeti v ničesar (prav: nič) več, še najmanj pa v taisto trohico razuma. Vse, za kar so se ljudje borili skozi stoletja, je navadna slama, Nič. Vse se je izpridilo.«

Kot posebnost velja omeniti še zgradbo romana: 1. del obsega 5 poglavij in 101 stran, 2. del 6 poglavij in 56 strani, 3. del pa eno (12.!) poglavje in 3 strani.

Mazzinijev roman je zanesljivo grajen in izpeljan, je problemsko poln in bralno mikaven. Tako se uvršča med spodbudno kakovostna dela novejšje slovenske proze.

Andrijan Lah

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Petnajsta številka čedajškega Doma objavlja oceno o knjigi z naslovom *Nadiške doline*, ki jo je v italijanščini, celo v nekakšni težko umljivi paleoitalijanščini, kot se je izrazil ocenjevalec s podpisom Kačon, napisal Egidio Scaunich. V italijanščini napisana kritika te knjige, ki bi hotela biti tretja študija o jeziku, kulturi in narodnem izvoru Beneških Slovencev, takoj za znamenitim delom Jana Baudouina de Courtenaya in knjigo, ki jo je napisal Carlo Podrecca, je uničujoča. Odkriva in dokazuje celo vrsto pomanjkljivosti in napačnih razlag – četudi se knjiga niti ne potruži biti izvirna. Antonio Qualizza v italijanščini piše o pesniški zbirki z naslovom *Rosa spominov*, ki jo je s spremno besedo Maria Gariupa objavil Tržičan Gianni Martinolli. Ocenjevalec se o teh italijanskih pesmih izraža pohvalno. Z naslovom *Cui prodest?* se na naslovnici v slovenščini oglašja Božo Zuanella. To je polemičen zapis, ki ga je spodbudilo pisanje ljubljanskega časnika 2000 o verskem življenju Slovencev v Italiji. Božo Zu-

anella med drugim piše: »Ko piše o verskem slovenskem tisku v Italiji, omenja tudi list Dom in ga tudi dokaj pozitivno ocenjuje, hkrati pa obžaluje, »da ima list vedno več prispevkov v italijanskem jeziku in počasi postaja neslovenski.« Kdor je zapisal te besede, je dokazal, da ne pozna beneških razmer, drugače bi vedel, da pri nas ni mogoče izdajati ne laičnega ne verskega lista, ki naj bi bil pisan izključno v čisti slovenščini ali samo v narečju. Člankar bi moral namreč vedeti, da Beneški Slovenci niso imeli nikoli slovenskih šol, da so torej »nepismeni« kot Slovenci ter da so podvrženi že prek 120 let stalnemu asimilacijskemu procesu s strani večinskega naroda. Ko sem prebral to oceno, se mi je nehote porodilo zlobno vprašanje: v katerem jeziku bi bili danes tiskani ljubljanski časopisi, če bi imeli tudi »Onejci« v svoji zgodovini enake možnosti za izobraževanje v materinem jeziku, kot so jih imeli Beneški Slovenci,« piše Božo Zuanella v čedajškem Domu.

*

V peti številki trimesečnika za jugoslovanske književnosti, ki izhaja v Parizu,

so pesmi enajstih sodobnih pesnikov iz Jugoslavije. Med njimi sta tudi Ivan Minatti, čigar tri pesmi je v francoščino prevedla Alenka Zver in Tomaž Šalamun; sedem njegovih pesmi je prevedel Tone Perčič. Izbor je opremljen tudi z nekaj podatki o pesnikih in njihovem delu. *Jutro in mesto* pa je naslov oceni, ki jo je o francoskem prevodu šestnajstih pesnitev Dražena Katunarića *Hlimba* napisal Jean-Claude Renard. Katunarićevo delo je izšlo v dvojezični izdaji v prevodu Paula-Louisa Thomasa in s spremno besedo Ranka Marinkovića.

V Rotterdamu so ob pesniškem srečanju, ki je bilo na začetku poletja, objavili več publikacij. V zborniku Poetry International sta objavljeni tudi pesmi Tomaža Šalamuna, zapis o njem pa je prispeval Taras Kermauner. V zborniku lahko še preberemo, da so v nizozemščini na voljo tudi pesmi Lele Začković, medtem ko so Vaska Popa, ki se je že večkrat udeležil teh pesniških srečanj, prevedli že prej. Naj omenimo še stih Vaska Popa, napisan ne tovrnem vozilu, kar je, kot kaže, jo posnetki, ki Nizozemskem v navadi kot posebna oblika pesniškega sporočila. Seveda v zborniku nastopajo še druga imena, kot so Wole Soyinka, Zbigniew Herbert, Vjačeslav Kuprianov in drugi.

Z rotterdamskega pesniškega srečanja je tudi publikacija, v kateri so natisnjeni prevodi pesmi, ki so si jih posamezniki pesniki prevedli med sabo. Tako je dve pesmi Tomaža Šalamuna v turščino prevedel Ŭlkü Tamer, Ljerka Mifka je v srbohrvaščino prevedla dve pesmi Zbigniewa Herberta, pesem Judith Herzberg in dve pesmi Ŭlküja Tamerja. Tomaž Šalamun pa je prevedel pesem Naima Areideja, pesem Judith Herzberg, štiri pesmi Ŭlküja Tamerja ter pesem Meirja Wieseltierja.

Tomažu Šalamunu so v Rotterdamu objavili poseben snopič, v katerem sta dvanajst njegovih pesmi prevedla Jan Eijkelboom in Lela Zečković. Izboru je dodan pregled pesnikovih zbirk, ki so izšle do leta 1985. Publikacija je pozornosti vredna poklonitev našemu pesniku in njegovi poeziji na tujem.

V eni izmed poletnih številok amsterdamskega dnevnika Handelsblad oziroma v njegovi kulturni prilogi je skupaj s pesmimi drugih evropskih pesnikov objavljena tudi pesem *Acquedotto*, ki jo je napisal Tomaž Šalamun, prevedla pa sta jo Jan Eijkelboom in Lela Zečković. V prilogi nastopajo med drugimi še Zbigniew Herbert, Judith Herzberg in Yehuda Amichai.

Prva številka newyorškega časopisa Boulevard prinaša pesem Eugenia Montaleja v prevodu Jonathana Galassija. Tri pesmi objavlja tudi Tomaž Šalamun, in sicer v prevodu Michaela Bigginsa. Ta je tudi napisal krajši esej *Tomaž Šalamun in slovenska poezija*. Med svojimi označitvami je med drugim zapisal: »Od osemnajstega stoletja dalje so Slovenci razvili močan čut narodne samobitnosti, kakor je to storila večina manjših srednjeevropskih narodov; vendar pa se drugače kot pri njih med Slovenci nacionalna ideja nikoli ni v popolnosti uresničila. Ta dejstva utegnejo biti pomembna za razumevanje slovenske poezije in še posebej poezije Tomaža Šalamuna. Razčlenitev zvrsti sodobne slovenske poezije, ki obsega devetnajsto in dvajseto stoletje, bi najverjetneje odkrila, da daleč prevladujejo elegične oblike. Šele rod po drugi svetovni vojni, ki mu je takoj sledil Tomaž Šalamun (Edvard Kocbek, Gregor Strniša, Veno Taufer in drugi), je začel razvijati drugačen pesniški etos, ki so ga obvladovala prastare mitične snovi in pogosto nasilne kultne podobe – na primer

vračajoči se tiger v Strniševi poeziji in volk pri Danetu Zajcu. Ti pesniki so z zavestjo, ki jo je oblikoval izrinjeni atavizem druge svetovne vojne, ustvarili majhen, pust spodnji svet, v katerem je človek naletel na svoj živalski jaz kot svoje objektivno bistvo. V njihovi poeziji je bilo malo radoživega in afirmativnega, pa je bilo tako videti slovensko nagnjenje k otožnosti še vedno nepozabljeno. Šalamun se je prvič pojavil v tisku leta 1963 s samozanim nepriznavanjem svojih kulturnih in literarnih dogajanj preteklosti,« je med drugim zapisal Michael Biggins.

*

Z zamudo poročamo o majski številki časopisa Newsletter, ki ga izdajajo Associated Writing Programs na norfolški univerzi Old Dominion v ameriški zvezni državi Virginia. V časopisu je objavljen uvod k izbranim pesmim Tomaža Šalamuna, ki jih je izdal Sharles Simic pri newyorški založbi Ecco. Uvod je napisal Robert Hass in v njem med drugim naveda: »Silno so me zanimale njegove pesmi in sem nedolgo zatem tisto jutro, precej razmahan, ko je moje letalo krožilo nad Ljubljano, mestecem v gorah in z reko, ki teče skozenj in ki se je svetlikalo in bleščalo v soncu, odprl knjigo z naslovom *Sneg*, ki je izšla leta 1973 pri založbi Toothpaste v West Branchu v Iowi. Posebej me je mikalo zvedeti, kako nekdo jemlje dejstvo, da je slovenski pesnik, kakšno je razmerje med jezikom, ki je že njegov pojav spodbujal silovito konservativno plemensko energijo, in tem pesnikom, ki ljubi eksplozivno eksperimentalna in vizionarska prizadevanja v evropski poeziji. Vedel sem, da je v Jugoslaviji kaka dva milijona Slovencev, nemara tristo trideset tisoč ljudi v Ljubljani. V republiki Irski je čez tri milijone ljudi, dva in pol milijona v Nikaragvi, a pisatelji teh dežel pišejo v svetovnih jezikih. Ko sem odprl knjigo Tomaža Šalamuna in prebral prvo pesem, *Zgodovina*, sem se nasmejale. Rešitev, ki jo je

odkril – vsaj za zgodnja sedemdeseta leta – za katerikoli problem kulturne osamljenosti, je bila tista, do katere je prišel Walt Whitman za svojo osebno osamljenost v Brooklynu. Bralec lahko pride do moje izkušnje, če si ogleda to pesem. Naročanje kave. Bežen pogled dol na strme apnenčaste grebene Alp... Šalamun pripada rodu vzhodnoevropskih pesnikov – ta vključuje Josifa Brodskega iz Rusije in Adama Zagajewskega iz Poljske – ki so postali polnoletni v šestdesetih letih. Niso odraščali z žgočo izkušnjo vojne in njenih posledic, ki so označile poezijo starejšega rodu (Zbigniew Herbert na Poljskem, Miroslav Holub na Češkoslovaškem, Vasko Popa v Jugoslaviji), ampak v povojnih letih, ko so bile mučne materialne razmere gospodarskega oživljanja in prežemajoča intelektualna prevara stalinizma nekaj normalnega, nekaj danega«, piše med drugim Robert Hass.

*

V tretji številki filadelfijskega časopisa American Poetry Review so objavljene tri pesmi Tomaža Šalamuna, ki jih je prevedel Charles Simic. Naš pesnik se v tem listu pojavlja v družbi s Czesławom Miłoszem, Belo Ahmadulino, Renéjem Charom, Sharon Olds, Robin Rébecca Mack, Jane Miller, Ericom Rawsonom in drugimi.

*

V četverni številki lista Exquisite Corpse (1–4), ki izhaja v Baton Rougeu v ameriški zvezni državi Louisiana, objavlja Tomaž Šalamun svojo pesem *Pobarvana puščava*, ki jo je prevedel s pomočjo Boba Perelmana. Kirby Olson objavlja pripoved z naslovom *Gregory Corso* in popotni zapis z naslovom *Pariz*.

*

V četrti številki časopisa Ploughshares, ki izhaja v ameriskem Cambridgeu,

je Bill Knott objavil obširen izbor sodobne poezije. Med pesniki se pojavlja tudi Tomaž Šalamun, in sicer s pesmijo, ki jo je prevedel Michael Biggins. V izboru sta

s po pesmijo med drugimi zastopana tudi Erica Jong in Craig Raine, o katerem sledijo še trije eseji in pogovor z njim.

A. A.

Ostrice

Dušan
Ludvik

Da mladi les
ne posmudi pozeba,
pripravi kres –
zakuri, ko bo treba.

1.

Krivičen bič
prodre le do krvi,
poniglavl sklep
duha nam ohromi.

2.

Komur ukaz
je moč gorjače,
ne bij ga, ki
misli drugače.

3.

Kdor tepe, ta pač tepe
po ukazu – zmeraj pa zares,
da odbije sodu čepe.
Vendar: dva konca ima vsak les!

4.

Slabič poljubi bič,
ko ga udari,
ugrizne v roko, ki
z darovi ne skopari.

5.

Ni važno: šest,
še manj pa: dva –
večkrat en sam
za šest velja.